

Advies van de Adviesraad Gender en Ontwikkeling over de prioriteiten van ontwikkelingsamenwerking voor gendergelijkheid

---

1. Context

1. In oktober 2020 kreeg België voor het eerst in zijn geschiedenis een paritair samengestelde federale regering. Tien van de twintig leden van de regering De Croo zijn vrouwen. Twee vrouwen staan aan het hoofd van het ministerie van Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking. Bovendien biedt deze regering een betere afspiegeling van de diversiteit van de Belgische bevolking, met een minister die transgender is in haar rangen. 25 jaar na de goedkeuring van het Actieprogramma van Beijing, waarvan een van de twaalf actiedomeinen betrekking heeft op vrouwen en besluitvorming, betekent die evolutie op het vlak van representativiteit van vrouwen binnen de Belgische politieke wereld een belangrijke stap vooruit.

2. Op 25 jaar tijd is er onmiskenbaar vooruitgang geboekt op het vlak van rechten en empowerment van vrouwen en meisjes, al is dat maar traag gebeurd en blijft er nog altijd ongelijkheid bestaan. Het laatste rapport van het Wereld Economisch Forum stelde vast dat het tegen het huidige tempo nog **100 jaar** zal duren om de vijfde duurzame ontwikkelingsdoelstelling **te bereiken**, die streeft naar **gendergelijkheid en empowerment van alle meisjes en vrouwen**. Dat tempo is onaanvaardbaar, en er moet dus meer gebeuren, op een meer systematische manier, in een transversale aanpak op basis van de mensenrechten. Er zijn immers veel elementen¹ onlosmakelijk met elkaar verbonden om de beloften van Agenda 2030, van het Actieprogramma van Beijing en de agenda "Vrouwen, Vrede en veiligheid" waar te maken. Het is trouwens bewezen dat gendergelijkheid een immens potentieel biedt om de beste resultaten te bereiken op het vlak van gezondheid, onderwijs, menselijke ontwikkeling, duurzame economie en stabielere staten.

3. Bovendien heeft de Algemeen Secretaris van de Verenigde Naties gewaarschuwd dat de COVID-19-pandemie en haar gevolgen de vorderingen die de voorbije jaren zijn bereikt op het gebied van gendergelijkheid en vrouwen- en meisjesrechten teniet dreigt te doen². Over de hele wereld bedenken vrouwen doeltreffende en inclusieve antwoorden op COVID-19,

---

1. We denken in het bijzonder aan het bevorderen en beschermen van de mensenrechten van vrouwen; het opheffen van discriminerende wetten en schadelijke praktijken; gendermainstreaming toepassen in alle beleidslijnen en in de planning van overheidsacties; schadelijke sociale normen aanvechten en strijden tegen genderstereotypen; het betrekken van vrouwen in alle beslissingsprocessen en domeinen, ook in het proces van conflictoplossing en vredesopbouw; de inzet van mannen en jongens om 'giftige mannelijkheid' te bestrijden; de aanwezigheid van sterke nationale mechanismen voor gendergelijkheid; het verzamelen van volgens geslacht uitgesplitste statistieken; het invoeren van een cultuur van verantwoordelijkheid en monitoring van de gendergelijkheid in de samenleving met het oog op een doeltreffende uitvoering van het beleid.

2. Guterres, A., (2020), "Put women and girls at the centre of efforts to recover from COVID-19", Verenigde Naties.

van de hoogste beslissingsniveaus tot de diensten op de eerste lijn³. Deze pandemie verscherpt de al bestaande ongelijkheid voor vrouwen en meisjes in alle domeinen: veel vrouwen moeten nu een zwaardere last van onbetaalde zorg en huishoudelijk werk dragen; ze krijgen te maken met een opflakking van huiselijk geweld; ze kunnen niet aan het werk blijven in de informele economie, omdat ze voor het dilemma staan om te blijven werken of hun kinderen op te vangen door de gevolgen die de gezondheidsmaatregelen hebben voor de organisatie van het onderwijs en de kinderopvang; of ze moeten hun activiteiten overbrengen naar de digitale sfeer, hoewel vrouwen in veel gebieden ter wereld minder toegang hebben tot de nieuwe informatie- en communicatietechnologieën dan de mannen⁴.

4. Het federale regeerakkoord omvat gendergelijkheid op transversale wijze, maar ook als een specifiek werkterrein. De nota stelt: “De overheid zal een actieve genderpolitiek voeren en een voluntaristisch genderbeleid dat structurele en historische onevenwichten aanpakt. De monitoring hiervan wordt versterkt. **Gendergelijkheid is een fundamentele waarde** waar de regering inzake binnenlands beleid actief toe bijdraagt en die ze op internationale fora maximaal uitdraagt.” **In verband met de ontwikkelingssamenwerking** vermeldt de formatienota specifiek dat België transversaal permanente aandacht zal hebben voor mensenrechten, gender en gelijke kansen en de seksuele en reproductieve rechten. Toch bestaan er **nog altijd heel wat uitdagingen** op het vlak van gendermainstreaming en de bevordering van de rechten van vrouwen en meisjes. Als partner voor het bevorderen van de mensenrechten en gendergelijkheid in het Belgisch ontwikkelingsbeleid meent de Adviesraad Gender en Ontwikkeling (ARGO), vooral met betrekking tot de beleidsverklaring en de algemene beleidsnota “Ontwikkelingssamenwerking”, dat de inachtneming van de volgende aanbevelingen de positie van deze nieuwe regeringsploeg zal versterken.

2. Analyse van de formatienota van de federale regering

5. De regering verbindt zich ertoe de gendergelijkheid maximaal uit te dragen op de **internationale fora**. Dat ligt in het verlengde van de vroegere verbintenissen van België, dat er binnen internationale instanties regelmatig voor pleit om rekening te houden met onderwerpen die als “gevoelig” worden beschouwd, zoals het uitbannen van geweld op vrouwen en meisjes of de erkenning van de seksuele en reproductieve rechten. De ARGO is verheugd over de herbevestiging van die verbintenissen en over de inspanningen die België al heeft geleverd om te komen tot ambitieuze standpunten tijdens de Commissies voor de Status van de Vrouw (CSW) van de Verenigde Naties, maar ook in andere internationale instanties zoals de internationale Arbeidsorganisatie. De ARGO staat klaar om zijn steun aan

---

3. Vrouwen vertegenwoordigen 70% van de eerstelijns werkers in de sectoren van de gezondheidszorg en de sociale diensten. Zie: UN Women, COVID-19: Women Front and centre – Verklaring van Phumzile Mlambo-Ngcuka, Uitvoerend Directrice van UN Women, 20 maart 2020.

4. Freizer, S. et al., (2020), COVID-19 and women’s leadership: From an effective response to building back better, UN Women

dat engagement van de federale regering voort te zetten door stof te leveren voor het Belgisch standpunt en voor de werkzaamheden bij die internationale instanties⁵.

6. Gender en seksuele en reproductieve rechten zijn opgenomen als **transversale prioriteiten van de ontwikkelingssamenwerking**. Ook dit sluit aan bij de vroegere standpunten van België. Maar de specifieke programma's van de ontwikkelingssamenwerking voor gendergelijkheid en de rechten van vrouwen en meisjes in al hun diversiteit, staan niet vermeld in de formatienota van de federale regering, hoewel die wel moeten worden voortgezet, naast de transversale gendermainstreaming. Het toekomstig Belgisch ontwikkelingsbeleid moet immers een rol spelen bij het aanpakken van de vele uitdagingen om de volgende doelstellingen te bereiken:

- een welvaart en economische ontwikkeling bereiken die ten goede kunnen komen van iedereen, en ook toegang tot waardig werk;
- de toegang tot seksuele en reproductieve rechten en gezondheid en de uitoefening van die rechten versterken;
- de effectieve uitoefening ondersteunen van het recht op een leven vrij van alle soorten geweld, en in het bijzonder gendergerelateerd geweld, zoals seksueel geweld en geweld op vrouwen en meisjes;
- het uitbannen van genderstereotypen en van stereotypen die de economische, sociale en culturele kansen van vrouwen ondermijnen;
- de volledige en effectieve deelname van vrouwen aan de mechanismen en instanties voor besluitvorming, met inbegrip van de beslissingen over de mechanismen voor de handhaving van vrede en veiligheid conform Resolutie 1325 van de Verenigde Naties over Vrouwen, Vrede en Veiligheid;
- oplossingen op korte, middellange en lange termijn om te strijden tegen de schadelijke gevolgen van de COVID-19-pandemie⁶ voor vrouwen en meisjes en de gevolgen ervan op lange termijn op het gebied van toegang tot gezondheidszorg van een goede kwaliteit, de arbeidsvoorwaarden⁷, de toename van de niet-betaalde reproductieve en huishoudelijke werklast, de toename⁸ en de intensivering van huiselijk geweld en gendergeweld die de lockdownmaatregelen met zich mee hebben gebracht⁹.

---

5. Deze opdracht van de ARGO wordt voorzien door artikel 2, §1, al.4 van het koninklijk besluit van 2 april 2014 over de oprichting van de Adviesraad Gender en Ontwikkeling.

6. Nota van de Adviesraad Gender en Ontwikkeling in functie van een gendergevoelige respons op de COVID-19-pandemie van 27 april 2020, https://www.argo-ccgd.be/sites/default/files/2020-04-27_nota_gender_en_covid-19.pdf

7. Vrouwen vertegenwoordigen 70% van de eerstelijns werkers in de sectoren van de gezondheidszorg en de sociale diensten. Zie: UN Women, COVID-19: Women Front and centre – Verklaring van Phumzile Mlambo-Ngcuka, Uitvoerend Directrice van UN Women, 20 maart 2020

8. Door de pandemie zullen 96 miljoen mensen tegen 2021 in extreme armoede belanden, van wie 47 miljoen vrouwen en meisjes. Daardoor zal het totale aantal vrouwen en meisjes die in extreme armoede leven, toenemen tot 435 miljoen, terwijl de prognoses laten zien dat dit aantal niet vóór 2030 opnieuw het niveau van voor de pandemie zal bereiken. Zie: UN Women (2020), From insights to action: Gender equality in the wake of COVID-19.

9. De lockdownmaatregelen helpen om de verspreiding van het virus te beperken, maar hebben ook tot gevolg dat vrouwen en meisjes die het slachtoffer zijn van huiselijk geweld geïsoleerd raken van de mensen en de diensten die

7. Het is positief om te lezen dat de regering van plan is om de **opvolging van haar beleid op het vlak van gendergelijkheid** te versterken. De prioriteit van België voor gendergelijkheid en de rechten van vrouwen en meisjes in al hun diversiteit zal ook moeten worden weerspiegeld in de toegekende budgetten en de menselijke middelen voor gendergelijkheid in de ontwikkelingssamenwerking, en ook in de betrekkingen met de partnerlanden en de concrete resultaten op het terrein. Momenteel is maar weinig informatie beschikbaar over de kwaliteit van de interventies van de Belgische ontwikkelingssamenwerking die stellen dat rekening houden met de genderdimensie. Het valt dus moeilijk te meten of en hoe de interventies van de Belgische ontwikkelingssamenwerking bijdragen aan duurzame structurele veranderingen op het terrein voor de rechten van vrouwen en meisjes¹⁰.

3. Aanbevelingen

3.1. Algemene aanbevelingen

8. Een **dubbele genderaanpak** verzekeren, om te garanderen dat België de specifieke inspanningen van de ontwikkelingssamenwerking voor gendergelijkheid en de rechten van vrouwen en meisjes in al hun diversiteit voortzet. Een dubbele aanpak, die transversaal en specifiek combineert, is momenteel voorzien in de genderstrategienota van de Algemene Directie Ontwikkelingssamenwerking. De regering kan in dit verband ook gebruik maken van de in put van de Adviesraad Gender en Ontwikkeling¹¹.

9. Zich ertoe verbinden om **de monitoring en het gebruik van instrumenten voor transversale gendermainstreaming**, zoals genderbudgettering¹² te versterken, en **rekening houden met de genderdimensie in elke stap** van de voorbereiding, planning, uitvoering en evaluatie van het beleid. Concreet betekent dit voor het ontwikkelingsbeleid dat

---

hen kunnen helpen. Uit een onderzoek van april 2020 bleek dat het aanhouden van de lockdown gedurende zes maanden zou leiden tot 31 miljoen meer gevallen van gendergerelateerd geweld. Zie: Bevolkingsfonds van de Verenigde Naties, Johns Hopkins University & Victoria University, Impact of the COVID-19 Pandemic on Family Planning and Ending Gender-based Violence, Female Genital Mutilation and Child Marriage, 27 april 2020

10. Advies van de Adviesraad Gender en Ontwikkeling over het kaderen van de Belgische genderstrategienota en het genderactieplan binnen de internationale Agenda 2030, mei 2019 https://www.argo-cgd.be/sites/default/files/argo_advies_agenda_2030_1.pdf; CNCD-11.11.11, Pékin+25 : mesurer les avancées pour les droits des femmes dans la coopération belge, note politique, november 2019 <https://www.cncd.be/note-politique-pekin-25-mesurer-avancees-droits-femmes-cooperation-belge>; 11.11.11 internationale solidariteit 2020 Jaarrapport Belgische ontwikkelingssamenwerking, september 2020 https://11.be/sites/default/files/2020-09/Jaarrapport-OS-2019_0.pdf

11. De adviezen van de Adviesraad vindt u hier: <https://www.argo-cgd.be/fr/adviezen>

12. Deze analyse van alle vormen van overheidsuitgaven en -inkomsten gaat uit van het perspectief van gendergelijkheid en houdt rekening met de directe en indirecte gevolgen voor de respectieve situatie van vrouwen en mannen. Het gaat om een specifieke vorm van resultaatgerichte budgettering. Een van de belangrijkste doelstellingen is dat de financiering van alle projecten – ook van degene die niet rechtstreeks betrekking hebben op vrouwen en meisjes of gendergelijkheid – zo gebeurt dat vrouwen en mannen er baat bij kunnen hebben. Het is belangrijk om hiervoor concrete richtlijnen en instrumenten uit te werken.

gendergelijkheid en de rechten van vrouwen en meisjes in al hun diversiteit worden opgenomen in de hele interventiecyclus, evenals in de beleidsdialoog met de partnerlanden van de Belgische ontwikkelingssamenwerking, in de bilaterale en multilaterale betrekkingen, en ook in de internationale fora en in de beleidsdialoog met de Belgische actoren van de indirecte samenwerking. Om doeltreffend te zijn, vereist dit een engagement van alle betrokken partijen op alle niveaus, want iedereen moet gendergelijkheid beschouwen als een opdracht waarvoor hij of zij verantwoordelijk is. Gendermainstreaming zou om te beginnen duidelijk naar voren moeten komen in de beleidsverklaring en de algemene beleidsnota van de ontwikkelingssamenwerking.

10. Zich ertoe verbinden om te streven naar **85% van de officiële ontwikkelingshulp die gender als belangrijk doel opneemt** (transversale aanpak) en **20% die gender als belangrijkste doel heeft** (specifieke aanpak), waarbij de correcte toepassing van de gendermarkers van de OESO gegarandeerd wordt. Het is belangrijk dat de Belgische ontwikkelingssamenwerking streefcijfers voor de financiering vooropzet en gebruik maakt van de gendermarkers van de OESO als zij de doelstelling wil bereiken van het Europees genderactieplan, dat 85% nieuwe programma's gericht op gendergelijkheid¹³ vooropstelt.

11. **Een actieve rol spelen op Europees en internationaal niveau** tegen het groeiend verzet tegen de seksuele en reproductieve gezondheid en rechten, en tegen gendergelijkheid in het algemeen, en ingaan tegen de pogingen om de vooruitgang te belemmeren en het Europese acquis en de bestaande internationale overeenkomsten op dit gebied in te perken.

3.2. Aanbevelingen in verband met de actoren en de partners van de ontwikkelingssamenwerking

12. Steun bieden aan de civiele samenleving die plaatselijke vrouwenorganisaties en verenigingen die ijveren voor gendergelijkheid ondersteunt. Dat vereist een **institutionele financiering en een capaciteitsversterking** van de organisaties van de civiele samenleving die actief zijn op het gebied van gendergelijkheid en de rechten van vrouwen en meisjes en ook **partnerschappen** met die organisaties. Uit de analyse van de DAC-merker die kijkt naar de steun aan feministische bewegingen, organisaties en instellingen die ijveren voor de rechten van vrouwen en meisjes, zonder te vermelden of die zich in de ontwikkelingslanden bevinden, blijkt dat in 2018 minder dan 0,3% van de Belgische hulp werd besteed aan dergelijk steun¹⁴.

13. De partnerschappen met **de multilaterale actoren** versterken door de klemtoon te leggen op gendergelijkheid, de rechten en de bescherming van vrouwen en meisjes in al hun diversiteit (bv. Spotlight Initiative).

---

13. Conclusies van de Europese Raad van 26/10/15, ST-13201-2015-INIT; Conclusies van de Europese Raad van 26/11/18, ST-14551-2018-INIT.

14. OCDE, Aid in Support of Gender Equality and Women's Empowerment Donor Charts, maart 2020.

14. De thematische **deskundigheid** en de capaciteiten op het vlak van gendermainstreaming en het bevorderen van de rechten van vrouwen en meisjes **van de Belgische actoren van de ontwikkelingssamenwerking en van hun partners versterken**, met inbegrip van de administraties en de verschillende ministeries van de partnerlanden van de Belgische ontwikkelingssamenwerking. Dat kan gebeuren door voort te bouwen op ervaringen, bijvoorbeeld op het vlak van genderbudgettering, het versterken van de synergie en de uitwisseling van goede praktijken zoals de zorgcentra na seksueel geweld (ZSG).

3.3. Aanbevelingen in verband met de thematische sectoren van de ontwikkelingssamenwerking

15. Door middel van **structurele voorspelbare financiering op lange termijn** steun blijven bieden aan de **basissectoren** die van essentieel belang zijn voor vrouwen en meisjes, voor de strijd tegen geweld op vrouwen en meisjes en voor hun volwaardige en volledige participatie, namelijk de sectoren onderwijs en gezondheidszorg en de nationale mechanismen voor gendergelijkheid.

16. **De strijd aanbinden met alle vormen van gendergerelateerd geweld en een holistische zorg verzekeren voor vrouwen die geweld overleven**, die beantwoordt aan hun noden en volledige en goed gecoördineerde diensten biedt. De meer automatische en systematische **toegang van overlevende vrouwen tot het gerecht** verbeteren en vergroten, van het lokale tot het nationale niveau om **te strijden tegen de straffeloosheid** en om de plegers van geweld op vrouwen en meisjes ter verantwoording te roepen voor hun daden. Een actieve medewerking en de nodige middelen ter beschikking stellen voor deze strijd en het Verdrag van Istanbul over het voorkomen en bestrijden van geweld op vrouwen en huiselijk geweld, ook op migrantenvrouwen, als richtlijn gebruiken.

17. De uitvoering van de **Agenda “Vrouwen, Vrede en Veiligheid”** (Resolutie 1325) blijven ondersteunen, met name door de inzet van de ontwikkelingssamenwerking in het Belgisch nationaal actieplan over vrouwen, vrede en veiligheid. Het is absoluut noodzakelijk om in de landen die worden getroffen door conflicten of crises de dieperliggende oorzaken van de conflicten, het geweld en de instabiliteit aan te pakken, en ook de ongelijkheid op wereldschaal en de structurele factoren van de conflicten.

18. Specifieke beleidslijnen en programma's uitvoeren om vrouwen **een gelijke toegang te garanderen tot de mechanismen van productie, tot de middelen en de zeggenschap erover en de overdracht ervan**¹⁵. Een gericht beleid voeren om het **recht op voedsel van vrouwen**

---

15. Report on Nutrition and food systems: Summary and Recommendations, High Level Panel of Experts, Committee on World Food Security, 11 september 2017, p. 9.

en meisjes op het platteland te garanderen door middel van strategieën en programma's van voedsel- en voedingszekerheid die de **diversifiëring van de middelen van bestaan** aanmoedigen, de **capaciteit om het hoofd te bieden aan de gevolgen van de klimaatverandering** ontwikkelen, vrouwen op gendergevoelige wijze toegang bieden tot **nieuwe duurzame landbouwtechnieken** en de **autonomie van vrouwen en meisjes op het platteland** bevorderen **door middel van een gezamenlijke verantwoordelijkheid in het gezin en in de samenleving** tussen mannen en vrouwen.

19. Erop toezien dat vrouwen en meisjes, in al hun diversiteit, hun rechten kunnen uitoefenen, **waardig werk** kunnen hebben en **sociale bescherming** genieten in het kader van duurzame ontwikkeling.

20. Het **leadership van vrouwen** verdedigen en **de aanwezigheid en de stem van vrouwen en meisjes** helpen versterken in het kader van internationale acties, zoals in de strijd tegen de klimaatopwarming.

21. **De universele toegang tot diensten voor seksuele en reproductieve gezondheid** bevorderen en verzekeren, zonder discriminatie, en vrouwen en meisjes, mannen en jongens, **volledige en afdoende informatie verstrekken over hun seksuele en reproductieve rechten** en hen ook aangepaste diensten daartoe bieden, ook tijdens humanitaire crises. De problemen op het vlak van gezondheid, geweld en seksuele en reproductieve rechten moeten met elkaar in verband worden gebracht en worden beschouwd als integraal onderdeel van de niet-onderhandelbare eerbiediging van de gelijkheid van mannen en vrouwen en de bevordering en de bescherming van de rechten van vrouwen en meisjes.

22. Initiatieven ondersteunen die mannen en jongens willen betrekken bij **positieve masculiniteit**, die niet afhankelijk is van controle, van dominantie en van het "recht" op het lichaam van vrouwen en meisjes. Eraan herinneren dat de zeggenschap over het lichaam van vrouwen en meisjes geen uiting van liefde is en dat grenzen en instemming ook deel uitmaken van de positieve normen die bijdragen aan het eerbiedigen van de rechten van vrouwen en meisjes.

23. **Initiatieven** ondersteunen **die jongeren en meisjes proberen te betrekken** bij gendergelijkheid. Onderwijs voor meisjes is niet alleen de belangrijkste hefboom voor hun eigen ontwikkeling, maar ook voor de hele samenleving. Meisjes die langer naar school gaan, hebben een duidelijk hoger arbeidsinkomen tijdens hun hele loopbaan. Maar onderwijs voor meisjes heeft ook een belangrijke maatschappelijke impact, omdat het de beste remedie vormt tegen kindhuwelijken, genitale verminking en de bevolkingsexplosie.

Onderwijs voor meisjes is de beste garantie voor een goede gezondheid en een langer leven voor hun kinderen.

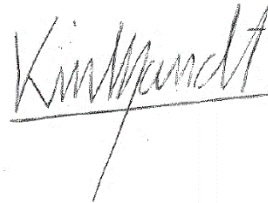
Deze aanbevelingen passen in het kader van het advies over gendergelijkheid in de ontwikkelingssamenwerking¹⁶. Daarnaast heeft de ARGO tijdens de vorige legislatuur thematische adviezen ingediend die nog altijd relevant zijn, onder andere over COVID-19, de digitalisering, de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen, enz. Deze adviezen zijn te raadplegen via <https://argo-ccgd.be/fr/adviezen>

Voor de Adviesraad Gender en Ontwikkeling,

Lina Neeb
Voorzitster van de Adviesraad Gender en
Ontwikkeling

Katinka In't Zandt
Vicevoorzitster van de Adviesraad Gender en
Ontwikkeling

---

16. Toegevoegd aan dit advies en te raadplegen op de website